

یارانه ۱۸ میلیون نفر حذف می شود

وزارت رفاه در حال پیگیری طرحی دوفوریتی برای حذف هدفمند یارانه دهک‌های بالای در آمدی و ارسال آن به مجلس از مسیر دولت است

دو چالش بنیادین کشور، یعنی معیشت مردم و بحران نابیداری صندوق‌های بازنشستگی، محور نشست روز یک‌شنبه مجلس شورای اسلامی بود؛ نشستی که با هدف بررسی اجرای طرح کالابرگ الکترونیک و رسیدگی به وضعیت صندوق‌های بازنشستگی برگزار شد. طرح کالابرگ الکترونیک که با رویکرد کاهش فقر مطلق و ارتقای دسترسی خانوارها به اقلام اساسی دنبال می شود، با موافقی همچون خطاهای دهک‌بندی، ضعف در اطلاع‌رسانی و چالش‌های اجرایی روبه‌روست. با این حال، توسعه زیرساخت‌هایی مانند مرکز رصد رفاه ایرانبان، امیدواری‌هایی را نسبت به بهبود کارآمدی این طرح و سایر برنامه‌های حمایتی مشابه ایجاد کرده است. در حوزه صندوق‌های بازنشستگی، مشکلاتی نظیر ناترازی مزمن مالی، انباشت بدهی‌ها، و تعدد غیرکارآمد صندوق‌ها، زنگ خطر را به صدا درآورده‌اند. راهکارهایی مانند سرمایه‌گذاری هدفمند منابع یارانه‌ای، حرکت به‌سوی سهامداری به‌جای پرداخت‌های مستقیم و یکپارچه‌سازی صندوق‌ها از جمله پیشنهادهای مطرح‌شده برای برون‌رفت از وضعیت موجود هستند. با این حال، تحقق این راهکارها نیازمند هماهنگی بین‌دستگاهی، نگاه راهبردی و تأمین منابع مالی پایدار است.

سال‌هاست که گزارش‌هایی از وضعیت‌نگران‌کننده‌فقر و سوءتغذیه در میان اقشار کم‌آمد، به‌ویژه دهک‌های اول تا سوم منتشر می‌شود. این شرایط تا آن‌جا ریشه‌ها را تا کدکان، افت توانایی یادگیری، کاهش نرخ باروری زنان و تضعیف سیاست‌های جمعیتی کشور منجر شده است. برای رفع این معضل، در سال ۱۴۰۱ سیاستی مبتنی بر تخصیص ارز ترجیحی برای کالاهای اساسی اجرا شد تا دسترسی خانوارها به مواد غذایی ضروری بهبود یابد؛ اما این طرح با چالش‌هایی مواجه شد، زیرا یارانه‌های غیرمستقیم به‌جای مصرف‌کنندگان نهایی، عمدتاً به واردکنندگان واسطه‌ها رسید که این امر نه تنها هدف اصلی را محقق نکرد، بلکه با تقویت واردات، به تولید داخلی آسیب زد.

برای اصلاح این وضعیت، در سال ۱۴۰۴ براساس بند «ی» تبصره ۱۴ قانون دوجبه، شیوه توزیع یارانه‌ها تغییر کرد. به جای یارانه غیرمستقیم، به پرداخت یارانه نقدی مستقیم به خانوارها آغاز شد، اما این روش نیز به دلیل تورم فزاینده و ثابت ماندن مبلغ یارانه‌ها، نتوانست حمایت مؤثری از اقشار کم‌درآمد فراهم کند. افزایش قیمت به‌تدریج ارزش واقعی یارانه‌ها را کاهش داد و اثر آن را در زندگی خانوارها کم‌رنگ کرد. در قانون بودجه ۱۴۰۳ (جزء ۲ بند الف تبصره ۸)، به منظور یارانه‌ای تکمیل یافت و به سه شکل یارانه نقدی، معیشتی و کالابرگ ارائه شد. در طرح کالابرگ،

خانوارهایی توانند به استفاده از کارت مخصوص، ۱۱ قلم کالای غذایی مشخص خریداری کنند. این روش نسبت به سیاست‌های قبلی بهبودهایی داشته و دسترسی هدفمندتر به مواد غذایی را امکان‌پذیر کرده است.

براساس بند (الف) ماده ۳۱ قانون برنامه هفتم توسعه، رویکرد یارانه شبه‌نقدی و ایجاد نظام تأمین اجتماعی چندلایه با محوریت آزمون وسع دنبال می‌شود. این سیاست باهدف کاهش فقر مطلق و بهبود توزیع درآمد طراحی شده و بر حمایت از اقشار کم‌درآمد تا دهک هفتم تأکید دارد. با این حال، اجرای این طرح با موانع متعددی روبه‌روست:

- * خطاهای در آزمون وسع و مشکلات دهک‌بندی خانوارها؛
- * دشواری شناسایی دقیق افراد مشمول؛
- * ناکافی بودن منابع مالی برای اجرای کامل طرح؛
- * ضعف در اطلاع‌رسانی به گروه‌های هدف؛
- * کمبود همکاری دستگاه‌های مرتبط؛
- * تخلفات برخی فروشگاه‌های مجری طرح؛
- * ابهام در عملکرد شرکت‌فارا که بخشی از اجرای طرح را بر عهده دارد؛
- * نقص در زنجیره تأمین کالاها و تأخیر در تسویه‌حساب با فروشگاه‌ها.

با وجود این چالش‌ها، بررسی‌های انجام‌شده در مرکز رصد رفاه ایرانبان، وابسته به وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، نشان‌دهنده پیشرفت در آماده‌سازی زیرساخت‌های طرح کالابرگ است. این دستاوردها گسترش آن به برنامه‌های مشابه، مانند داروایار ایجاد کرده است.

برای پایداری مالی طرح‌های یارانه‌ای، پیشنهادی مطرح شده که به جای تکیه بر منابع موقت، مانند برداشت از صندوق ذخیره ملی، یارانه‌ها به‌عنوان یک سرمایه‌گذاری بلندمدت دیده شوند. در این مدل، منابع تخصیص‌یافته در بخش‌های مولد سرمایه‌گذاری شده‌و

جهان با شتابی بی‌سابقه به سوی اقتصاد دیجیتال پیش می‌رود و هوش مصنوعی (AI) به عنوان قرن بیست و یکم، نقشی

تحول‌آفرین در بازتعریف صنایع و تقویت پایه‌های اقتصادی ایفا می‌کند. ایران نیز با درک این فرصت تاریخی، گام‌هایی هدمفند برای بهره‌برداری از ظرفیت‌های هوش مصنوعی در راستای توسعه پایدار اقتصادی برداشته است. برگزاری دومین رشد کرده است. این عدم تناسب بین رشد جمعیت شورای اسلامی، نشانه‌ای روشن از عزم ملی برای هنگام شش‌ن با این تحول جهانی است. برای تحقق این چشم‌انداز، حرکت به سوی لایه‌های عمیق‌تر هوش مصنوعی، حذف موانعی کار‌ها و تعیین متولی قدرتمند با اختیارات کامل، ضرورتی انکارناپذیر به شمار می‌رود.

■ ■ ■

هوش مصنوعی دیگر صرفاً یک ابزار فناورانه نیست؛ این فناوری به موتور محرکی برای خلق ارزش افزوده در بخش‌های مختلف اقتصادی در سال ۱۴۰۳ حدود ۴۵۳ میلیارد تومان برای پشتیبانی از این صندوق‌ها تخصیص داد. این رقم در سال ۱۴۰۴ به ۷۷۷ میلیارد تومان افزایش یافته است. با این حال، ناترازی بین منابع و مصارف صندوق‌ها همچنان ادامه دارد. بدهی‌های انباشته این صندوق‌ها که بیش از ۴۲۶ هزار میلیارد تومان برآورد می‌شود، یکی از مشکلات اصلی نظام بازنشستگی کشور است. یکی از چالش‌های کلیدی، کاهش نسبت شاغل به بازنشسته در صندوق‌هاست. در شرایط آیدال، این نسبت باید حداقل پنج‌شاغل به یک بازنشسته باشد تا صندوق‌ها پایداری مالی داشته باشند، اما در حال حاضر، این نسبت در صندوق‌های ۰/۵ به یک رسیده و در صندوق تأمین اجتماعی به ۲/۲ به یک رسیده است. کاهش این نسبت به زیر پنج‌نشانه‌ای از خطر ورشکستگی صندوق‌هاست.

در حال حاضر، دولت ۸۰ تا ۹۰ درصد منابع موردنیاز صندوق‌های کشوری را تأمین می‌کند. این صندوق پس از تأمین اجتماعی، بیشترین تعداد بیمه‌شدگان را دارد. ادامه این روند می‌تواند حتی صندوق تأمین اجتماعی را نیز با بحران مواجه کند. در صورت تداوم این وضعیت، ممکن است تا ۵۰ درصد منابع عمومی کشور صرف حمایت از صندوق‌های بازنشستگی شود که با توجه به روند سالمندی جمعیت، چالشی جدی برای اقتصاد کشور خواهد بود. وجود ۱۷ صندوق بازنشستگی در ایران غیرمعمول است، به‌ویژه آنکه به جز صندوق تأمین اجتماعی، سایر صندوق‌ها فاقد اعتباری را کاهش می‌دهد.

برآورد شده است که هوش مصنوعی تا سال ۲۰۳۰ می‌تواند ۱۵/۷ تریلیون دلار به اقتصاد

جهانی اضافه کند. ایران با دارابودن نیروی انسانی متخصص، بازار رو به رشد فناوری و موقعیت استراتژیک منطقه‌ای این توسعه را دارد که سهمی قابل توجه از این ارزش

اقتصادی را به خود اختصاص دهد. به عنوان نمونه، سکوی ملی متن‌باز هوش مصنوعی

که با مشارکت صد هوشم‌شگرا ایرانی توسعه یافته، گامی مهم در جهت خودکفایی فناورانه و تقویت اقتصاد دانش‌بنیان بوده است.

رود به لایه‌های عمیق هوش مصنوعی

برای عقب‌نماندن از تحولات جهانی، ایران باید از تمرکز بر کاربردهای سطحی هوش مصنوعی، مانند چت‌بات‌ها یا تحلیل‌های مقدماتی داده، فرارود و به لایه‌های عمیق‌تر این فناوری، مانند یادگیری عمیق (Deep

» بازار ارز، زمین بازی کاسبان مذاکره است. این جمله، چکیده‌ای از تحركات مشکوک قیمت دلار در آستانه عید و روزهای تعطیل بازار است که بوی مهندسی قیمت می‌دهد.

پیش از نوروز، در غیاب معاملات کلان و بازار نیمه‌تعطیل، قیمت دلار به‌طور غیرطبیعی صعود کرد. این افزایش نه ریشه در تقاضای واقعی داشت و نه متکی به تحولات اقتصادی ملموس. گویی دستی نامرئی، نرخ‌ها را برای هدفی خاص بالا کشیده، حالا با زم‌زم‌های مذاکره و نمایش «روی خوش بازار»، قیمت‌ها کاهش می‌دهد. این تجربه می‌کند تا امیدهای کاذب در دل مردم بکارند؛ اما پشت این نمایش، کاسبان نوسان مشغول کارند؛ گروهی که از هر موج صعود و نزول، سودهای کلان درو می‌کنند. این جماعت، هم‌زمان کاسبان تحریمند؛ کسانی که از شکست بازنشستگان طرح شده‌است.

خیز دولت برای حذف یارانه دهک‌های بالا
احمد مبدی، وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی پس از استماع نقد و نظرات و گزارشات نمایندگان کمیسیون اجتماعی، با اشاره به مهم‌ترین موضوعات مطرح‌شده در این نشست عنوان کرد: در بحث کالابرگ، طبق مصوبه مجلس در بودجه ۱۴۰۴ باید از طریق حذف یارانه‌های کار را انجام دهیم. از طرفی دکتر پزشکیان هم اصرار دارد که حذف دهک‌ها تا سه دهک با انجام‌شود، اما از آنجا که در حذف افراد

همه معترض می‌شوند و با مشکل مواجه می‌شویم. بنابراین در طرح دوفوریتی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی – که به زودی ارائه می‌شود- راهکاری پیشنهاد کرده‌ایم مبنی بر اینکه قبل از حذف یارانه‌ها به سرپرست خانوار اعلام کنیم که جزو سه دهک بالا هستیم بعد به فرد مهلت داده می‌شود که اظهارنامه بدهد که در تعیین دهک او اشتباه شده یا خیر. در ادامه مانند کشورهای دیگر به فرد اعلام می‌شود که اظهارنامه را بر بررسی می‌کنیم و اگر اظهار شما نادرست بود، تسهیلات یارانه‌ای به شما نمی‌دهیم، سرمایه‌گذاری بلندمدت دیده شوند. در این مدل، منابع معافیت مالیاتی به شما تعلق نمی‌گیرد و از یارانه‌های دولت بهر مندر نخواهید شد.

خلق ارزش اقتصادی با هوش مصنوعی

درک لزوم یک نهاد متولی هوش مصنوعی با اختیارات کافی ایجاد شده است

گزارش یک
سعید فرح‌پخش

می‌تواند به صادرات فناوری و ارزآوری منجر شود. با ادامه این روند، ایران می‌تواند ضمن پاسخگویی به نیازهای داخلی، به بازارهای جهانی نیز ورود کند.

برای بررسی عمیق‌تر نقش هوش مصنوعی در اقتصاد ایران با علیرضا حسینی، کارشناس هوش مصنوعی به گفت‌وگو نشستیم.

به نظر شما، هوش مصنوعی چه نقش متولی واحد در این مسیر چیست؟

بدون یک نهاد هماهنگ‌کننده، تلاش‌ها پراکنده می‌مانند. این نهاد باید نقشه راه روشنی داشته باشد و بتواند بین دولت، صنعت و دانشگاه پل بزند. اختیارات نام‌به این نهاد کمک می‌کند تا موانع بروکراتیک را حذف کند و منابع را به‌درستی تخصیص دهد. خوشبختانه، بحث‌های اخیر در مجلس نشان می‌دهد که این نیاز درک شده است.

چشم‌انداز شما برای هوش مصنوعی در ایران تا سال ۲۰۳۰ چیست؟

اگر همین مسیر را با شتاب ادامه دهیم، می‌توانیم جزو ۱۰ کشور برتر منطقه در هوش مصنوعی باشیم. صادرات فناوری، ایجاد هزاران شغل جدید و افزایش تولید ناخالص داخلی حداقل به میزان ۵ درصد کاملاً دست‌یافتنی است. مهم این است که از توان داخلی استفاده کنیم‌و از تجربه‌های جهانی درس بگیریم.

جمع‌بندی

هوش مصنوعی، کلیدی برای غشودن قفل چالش‌های اقتصادی کشورمان است. با حرکت به سوی لایه‌های عمیق این فناوری، حذف موانعی که با تحمیل متولی قدرتمند، می‌توان اکوسیستمی پویا ایجاد کرد که نه‌تنها نیازهای داخلی را برآورده کند، بلکه ایران را به بازیگری کلیدی در اقتصاد دیجیتال منطقه تبدیل می‌کند. نشان می‌دهد که با تکیه بر توان داخلی و سیاست‌گذاری هوشمندانه، آینده‌ای شگوفادر انتظار است. اکنون زمان آن است که با عزمی ملی این فرصت تاریخی را به واقعیتی ملموس بدل کنیم.

نقش مشخصی در زنجیره ارزش ایفا کند. این هماهنگی نه‌تنها هزینه‌های توسعه را کاهش می‌دهد، بلکه سرعت تجاری‌سازی فناوری‌ها را نیز افزایش خواهد داد. **نیاز به متولی قدرتمند**

تحقق چشم‌انداز هوش مصنوعی در ایران، نیازمند نهادی متولی با اختیارات کامل است که بتواند نقشه راه ملی این حوزه را تدوین و اجرا کند. این نهاد باید توانایی تخصیص منابع مالی و انسانی، ایجاد زیرساخت‌های لازم (مانند دیتاسنترهای پیشرفته) و هماهنگی بین بخش‌های دولتی و خصوصی را داشته باشد. تجربه کشورهایی که با ایجاد وزارتخانه‌ای ویژه برای هوش مصنوعی توانسته رشد چشمگیری در این حوزه داشته باشد، نشان‌دهنده اهمیت این موضوع است. چنین متولی‌ای می‌تواند با نگاهی آینده‌نگر ایران را به قطبی منطقه‌ای در هوش مصنوعی تبدیل کند.

چشم‌انداز روشن با تکیه بر توان داخلی

ایران با دارابودن نیروی انسانی جوان و تحصیلکرده، ظرفیت‌های بالقوه‌ای برای پیشرفت در حوزه هوش مصنوعی دارد. زیست‌بوم استارت‌آپی رو به رشد، حمایت‌های دولتی از شرکت‌های دانش‌بنیان و افزایش سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های دیجیتال، همگی نویدبخش آینده‌ای روشن هستند. برای مثال، شرکت‌های ایرانی در حوزه‌هایی مانند پردازش زبان طبیعی (NLP) و تحلیل تصویر پیشرفت‌های قابل‌توجهی داشته‌اند که

تلاشی برای ایجاد امید کاذب در میان مردم و

فعالان اقتصادی بود. این امید کاذب، نه‌تنها به کاهش فشار روانی بر دولت کمک کرد، بلکه به کاسبان مذاکره اجازه داد تا در قیمت‌های پایین‌تر حجم بالایی از دلار را خریداری کنند.

این گروه‌ها که از ارتباطات خاص با شبکه‌های مالی و اطلاعاتی برخوردارند، توانایی پیش‌بینی و حتی هدایت روندهای بازار را دارند. آنها در دوره‌های کاهش مصنوعی قیمت ارز را تابناشت می‌کنند و در انتظار تنش‌های بعدی می‌مانند تا با جهش قیمت‌ها، سودهای کلان کسب کنند.

کاسبان تحریم: دوگانه سود در تنش و آرامش

نکته قابل تأمل اینجاست که کاسبان مذاکره،

هم‌زمان کاسبان تحریمند. این گروه از هر دو سناریوی تنش و آرامش سود می‌برند. در دوران تحریم و تنش‌های سیاسی، افزایش قیمت ارز به دلیل محدودیت عرضه و جو روانی به آنها امکان فروش دلار با قیمت‌های بالا را می‌دهد. در مقابل، در دوره‌های کاهش تنش یا مذاکره، آنها از افت مصنوعی قیمت‌ها برای خرید ارز در حجم بالا بهر می‌برند.

این چرخه، به‌ویژه در سال‌های اخیر، بارها تکرار شده است. برای مثال، در سال ۱۳۹۹ قیمت دلار از شکست مذاکرات اولیه به‌رجام، ضافع دلار افزایش یافت و سودهای کلانی نصیب این گروه‌ها کرد. پس از آن با شروع مذاکرات جدید در سال ۱۴۰۰، کاهش موقت قیمت‌ها به آنها اجازه داد تا بار دیگر در کف قیمتی خرید کنند. این الگو، در سال‌های ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴ نیز با شدت بیشتری تکرار شده است.

نقش سیاستگذار و خلأ نظرات

یکی از پرسش‌های کلیدی این است که چرا این چرخه معیوب همچنان ادامه دارد؟ پاسخ تا حدی به ضعف نظرات و ناکارآمدی سیاستگذاری ارزی بازمی‌گردد. بانک مرکزی، به‌عنوان نهاد ناظر بر بازار ارز، در سال‌های اخیر نتوانسته سازوکارهای مؤثری برای مهار تحركات غیرشفاف ایجاد کند. کانال‌های غیررسمی مانند صرف‌های غیرمجاز و شبکه‌های تلگرامی، همچنان نقش کلیدی در تعیین نرخ‌های لحظه‌ای دارند و از خلأهای نظارتی سوءاستفاده می‌کنند.

علاوه بر این، سیاست‌های متناقض دولت در حوزه ارز، مانند چندنرخ‌بودن یا تزریق کالافی، خود به بازار به تشدید نوسانات کمک کرده است. این وضعیت فضا را برای کاسبان نوسان‌بازتر کرده و آنها را قادر ساخته تا با کمترین ریسک، بیشترین سود را کسب کنند.

چشم‌انداز پیش‌رو: بازگشت تنش و صعود دوباره؟

با نگاهی به تحولات سیاسی پیش‌رو، به‌ویژه احتمال بازگشت سیاست‌های تهاجمی در عرصه بین‌المللی، می‌توان انتظار داشت که بازار ارز بار دیگر دستخوش تلاطم شود. تجربه تاریخی نشان می‌دهد که تنش‌های سیاسی، به‌ویژه در صورت شکست مذاکرات یا تشدید تحریم‌ها به سرعت به جهش قیمت ارز منجر می‌شود.

در این سناریو، کاسبان مذاکره که اکنون در